

Спеціалізованій вченій раді
Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова
ДФ 41.051.015

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора психологічних наук, професора, професора
кафедри педагогіки та психології професійної освіти факультету
лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного
університету Балахтар Валентини Візіторівни
на дисертаційне дослідження Єрмакової Аліси Сергіївни
«Сексуальне благополуччя як фактор успішності особистості в бізнесі»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) у
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 053 «Психологія»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Прагнення досягнути психологічного благополуччя є однією з рушійних сил на шляху до особистісної зрілості загалом й успішності у професійній діяльності у сфері бізнесу зокрема. Це зумовлює суспільний запит на наукові розробки цієї проблеми, пошук і виявлення чинників, які дозволять гармонізувати усі сфери життя особистості, в тому числі й бізнес-діяльності.

Особливо значущим є задоволеність власним сексуальним життям, що дає новий імпульс дослідженням психологічного благополуччя особистості як складової позитивного саногенного особистісного потенціалу, підвищує стійкість учасників бізнес-процесів до стресів в ситуаціях жорсткої бізнес-конкуренції та покращує їх взаємостосунки зі співробітниками, клієнтами, партнерами, конкурентами та іншими оточуючими людьми. Тому урахування впливу психологічних особливостей сексуальної енергії на професійну діяльність особистості сприятиме як гармонізації сексуальних взаємовідносин, задоволеності власним сексуальним життям, так і зростанню

особистісної успішності бізнесменів, підсилюючи енергію підприємницької ініціативності та ентузіазму у сфері бізнесу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна та достовірність.

Наукові положення і висновки дисертаційної роботи А. С. Єрмакової становлять результат комплексного наукового дослідження, виконаного авторкою на високому теоретико-методологічному рівні. Такий комплексний підхід до проблеми сексуального благополуччя особистості суттєво доповнює наявні дослідження цього феномену як різновиду психологічного благополуччя, спрямованого на досягнення успішності у професійній діяльності у сфері бізнесу. Поставлена мета й окреслені завдання дослідження є свідченням наукової компетентності дисертантки. Дисертаційне дослідження Аліси Сергіївни Єрмакової характеризується науковою новизною і має значущу перспективу подальшої реалізації та втілення в умовах психологічної практики. Оскільки врахування психологічних особливостей впливу сексуального благополуччя на бізнес-діяльність особистості сприятиме не лише досягненню психологічного благополуччя, задоволеності життям і діяльністю, а й кар'єрному зростанню менеджерів та їхній професійній успішності.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні комплексного підходу до сексуального благополуччя, а саме: сексуальної реалізованості, сексуальної збудливості, посилення лібідальності, задоволеності від сексу та маскулінності, що безпосередньо впливають на професійну успішність особистості в бізнесі. Дисертанткою запропоновано концепцію та розроблено теоретичну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі; визначено специфіку, критерії та чинники сексуального благополуччя. Констатовано взаємообумовленість чинників сексуального та професійного благополуччя особистості.

Практичне значення отриманих результатів полягає, насамперед, у визначенні психологічних особливостей сексуального благополуччя в

контексті успішності особистості в бізнесі: актуалізація когнітивних, емоційних, комунікативних особливостей сексуального благополуччя особистості бізнесменів в гармонізації їх сексуальних відносин та розвитку особистісних ресурсів (енергетичних, емоційних, мотиваційних, стресостійких, лідерських); бізнес-ідентичності, професійної зрілості, особистісного зростання; підготовка майбутніх бізнес-діячів і підвищення кваліфікації бізнесменів, здатних до особистісного зростання, досягнення професійної успішності у сфері бізнесу. Прикладне значення одержаних результатів визначається також тим, що критерії і показники сексуального благополуччя можуть застосовуватися в процесі психодіагностики і прогнозування особистісної успішності бізнесменів, розробки цільових програм професійного відбору, адаптації і психологічного супроводу особистісного зростання бізнесменів, менеджерів бізнес-організацій.

Загалом, варто відзначити, логічність та послідовність дисертаційної роботи. Аліса Сергіївна показала у роботі високий рівень кваліфікації, вміння і навички на теоретичному і практичному рівні виконувати окреслені завдання. Джерельна база, опрацьована дисертанткою (221 джерело, з яких 44 іноземною мовою (англійською)), свідчить про широту і глибину аналізу. Використання адекватних методів статистичної обробки одержаних емпіричних даних уможливило досягнення мети дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертанткою, чітко і змістовно розкривають послідовність вирішення завдань дисертаційної роботи щодо проблеми сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі.

Дисертантка здійснила ґрунтовне узагальнення концептуальних підходів до психологічних досліджень проблем сексу і сексуальності та визначила зміст базових понять. Встановлено, що сексуальне благополуччя є фактором успішності особистості в бізнесі і поєднує когнітивний, емоційний та комунікативний блоки компонентів. При цьому успішність особистості в бізнесі визначає бізнес-ідентичність, професійна зрілість, особистісне

зростання, які формують індивідуальний профіль бізнесмена з урахуванням впливу сексуального благополуччя на його особистісну успішність в бізнесі.

Проаналізовано психологічні чинники сексуального благополуччя (самоактуалізація, суб'єктивний локус контролю та емпатійні особливості) досліджуваних менеджерів бізнес-організацій залежно від рівня управлінської ієрархії. Обґрунтовано, що сексуальна реалізованість, сексуальна збудливість, посилення лібідальності, задоволеності від сексу – є ключовими критеріями сексуального благополуччя, що прямо пов'язані з кар'єрним зростанням менеджерів та їхньою професійною успішністю. Виявлено особливості прояву сексуальних установок. Узагальнено основні тенденції, що обумовлюють сексуальне благополуччя чинниками самоактуалізації. Представлено моделі предикації та ефектації сексуального благополуччя в контексті успішності в бізнесі менеджерів, диференціальний аналіз яких засвідчив специфічність проявів сексуального благополуччя особистості залежно від досвіду та кар'єрного статусу в бізнес-діяльності.

Для реалізації завдань дослідження авторкою використано 7 діагностичних методик, 1 з яких є авторською розробкою. Обґрунтований інструментарій може бути використаний для моніторингу різних аспектів досліджуваного феномену. Розроблений й адаптований авторський опитувальник може також використовуватися в повсякденній діяльності бізнес-організацій з метою дослідження сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі.

Заслуговує на позитивну оцінку й сумлінне планування вибірки дослідження, на різних етапах якого взяли участь 176 менеджерів бізнес-організацій і бізнес-підприємств міст Одеси і Харкова.

Психодіагностичний інструментарій, сформований для розв'язання поставлених завдань емпіричного дослідження, дозволив отримати низку вагомих результатів дослідження сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі: топ-менеджери відрізняються своїм більш сучасним відношенням до сексу взагалі і до сексуальних стосунків зокрема; з

підвищенням управлінського досвіду в бізнес-діяльності зростає тенденція схильності до безособового сексу; сексуальне благополуччя в контексті успішності в бізнесі менеджерів бізнес-організацій з набуттям статусу в кар'єрі визначається більшою варіативністю, пластичністю факторів та ін.

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Аналіз змісту публікацій дисертантки за темою дослідження свідчить про достатньо повне висвітлення основних результатів в 11 публікаціях, зокрема: 3 публікації у фахових виданнях, включених до переліку, затвердженого МОН України з присвоєнням категорії «Б», одноосібний розділ в монографії, 1 публікація у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та 6 публікацій – матеріали і тези науково-практичних конференцій.

Таким чином, якісно здійснений теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, застосування адекватних стосовно окреслених завдань методів дослідження та обробки даних, репрезентативна вибірка, належний аналіз та узагальнення одержаних емпіричних результатів, свідчать про їхню достовірність, а також **належну наукову обґрунтованість сформульованих в дисертаційній роботі наукових положень, висновків і рекомендацій.** Усі отримані дисертанткою результати сприймаються переконливо, не викликаючи сумніву стосовно процедурно-діагностичного перебігу емпіричного дослідження й інтерпретації його результатів.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до чинних нормативних вимог. Ознак порушення дисертанткою **академічної доброчесності** не встановлено.

Загалом, позитивно оцінюючи проведене дисертаційне дослідження та отримані результати, все ж вважаємо за доцільне вказати на деякі дискусійні положення та висловити зауваження й побажання щодо окремих результатів дослідження

1. Здійснивши ґрунтовний аналіз теоретичної бази дослідження, його авторка обґрунтовує теоретичну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі, що представлена у таблиці 2.1 (с. 101). Конструкт сексуального благополуччя бізнесменів поєднує когнітивний, емоційний та комунікативний блоки компонентів. Проте, не враховує, на наш погляд, конативного компоненту, який міг би забезпечити цілісність авторської теоретичної моделі.

2. На нашу думку, описуючи методи емпіричного дослідження на сторінках 107-108, серед методів опитування, дисертантка зазначає, що були «розроблені -опитувальники-орієнтири для глибинного (фокусованого) інтерв'ю з бізнесменами». Авторські опитувальники, представлені в додатках (Додаток А; Додаток Б), включають біографічні дані; додаткові відомості, які проясняють особливості емоційного стану і емоційно-вольової регуляції; психологічні фактори, які сприяють успішності особистості в бізнесі. Проте, недостатньо прояснюють особливості ставлення респондентів до власної сексуальної поведінки та усвідомленості себе суб'єктом власного сексуального життя.

3. У третьому розділі з метою категоризації концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі було проведено регресійне множинне моделювання 30-ти тестових запитань авторського опитувальника «Сексуальне благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі») та її інтегрального показника. На наш погляд, у якісному аналізі отриманих даних недостатньо розкрито зміст концептів сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі за констатувальними групами менеджерів-початківців (стаж до 1-го року; від 1-го до 3-х років); менеджерів середньої ланки; топ-менеджерів бізнес-організацій (рис. 3.1 – 3.8 на сторінках 114 -120).

4. Як побажання, хотілось би рекомендувати дисертантці, за результатами апробації авторської моделі сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі, підготувати методичні

рекомендації щодо психологічного консультування, коучингу бізнесменів з проблем сексуального благополуччя і його впливу на особистісну успішність в бізнесі.

Висловленні зауваження та побажання жодним чином не знижують наукової цінності цього актуального, цілісного, самостійного дослідження та викладених у ньому наукових результатів. Вони носять дискусійний характер і не можуть вплинути на обґрунтовану вище загальну високу оцінку роботи.

Дисертаційне дослідження має комплексний, завершений характер і розкриває нові обрії психологічного дослідження зазначеної проблематики.

Висновок:

Дисертаційна робота А.С. Єрмакової на тему «Сексуальне благополуччя як фактор успішності особистості в бізнесі» є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що мають широкий спектр їх застосування і в сукупності вирішують важливе науково-практичне завдання для психологічної науки та практики. Робота відповідає вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 06 березня 2019 року, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її авторка Аліса Сергіївна Єрмакова заслуговує здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент –

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та психології
професійної освіти факультету лінгвістики
та соціальних комунікацій Національного
авіаційного університету

Валентина БАЛАХТАР

